

Hoofstuk 5

Francois-Jean du Preez (b4)

(c. 1677 – <1720)

Oriëntasie

Francois en sy vrou, Marie Cordier, is die direkte voorsate van Roelf du Preez, van wie die minste bekend is. Terwyl daar baie min oor Francois bekend is, is daar nog minder oor sy vrou bekend. Marie beweeg deur die geskiedenis soos 'n skim waarvan net die naam bekend is.

Francois¹ is omstreeks 1677 gebore in die destydse Frankryk en hedendaagse België en was hoogstens 43 jaar oud toe hy voor 1720 oorlede is. Hy was 'n boer. In die stamregister van die familie Du Preez, gepubliseer in 2003, vorm sy nasate 41% van die Du Preezs in die register.²

Die 28-jarige Francois trou in 1705 met Marie Cordier toe sy nagenoeg 14 jaar oud was. Sy is omstreeks 1691 gebore en is oorlede voor 1720 toe sy hoogstens 29 jaar oud was. Hulle het drie kinders gehad waarvan een vroeg oorlede is.

In hierdie hoofstuk

Francois-Jean en Marie.

Hercules – Bl. 86

Pieter – bl. 87

Francois – bl. 88

Erkenning

Mnr. Daniel Malan Jacobs het vir die skrywer navorsing onderneem oor Francois-Jean du Preez. Die ongepubliseerde navorsingstuk: Jacobs, D M: *Francois-Jean du Preez – die vierde oudste kind van die Du Preez-stamvader* is in besit van die skrywer. Daar word ruim van die gegewens in die navorsingstuk gebruik gemaak in die gedeelte oor Francois-Jean en Marie Cordier. Ten einde verwysings na die bronne wat mnrr. Jacobs geraadpleeg het moontlik te maak, word die bronne wat hy aanhaal weer in hierdie hoofstuk aangehaal.

Genealogiese gegewens

b4 DU PREEZ, Francois-Jean: *c. 1677³; ≈Vlaandere-Wes, Courtrai, St. Maartenskerk 4.7.1677⁴; †< 1720⁵.

x 1705: CORDIER, Marie: *c. 1691 (?)⁶; †< 1720⁷. Dogter van Louis CORDIER en Francoise MARTINET.

Jeug

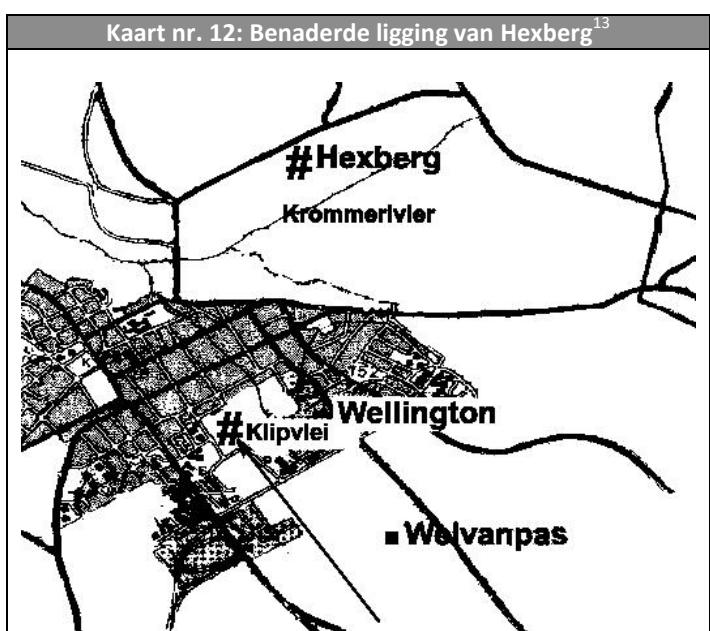
Francois is gebore te Kortrijk (Courtrai) omstreeks 1677. Hy is gedoop in die St. Maartenskerk, Courtrai, op 4 Junie 1677. Hy is na sy twee doopgetuies Francois Lordin en Jeanne van Neste ('n vrou) vernoem. Die inskrywing in die doopregister lees soos volg: "... Franciscum Joannem filium Hercules des Pre Cecilia Datiste ..."⁸.

Saam met sy ouers het hy in Kortrijk gewoon en die Artois provinsie verlaat. In 1686 is hulle in Vlissingen in Nederland. Daarvandaan vertrek hulle na die Kaap en gaan op 5 Junie 1688 in die Kaap aan wal. Daarna vestig

hulle hul op De Zoete Inval by die Paarl. Francois was met die aankoms in die Kaap nagenoeg 11 jaar oud.

Hy trou omstreeks 1705 met Marie Cordier. Sy is gebore omstreeks 1691. Marie se ouers, Louis Cordier en Francoise Martinet kom in 1688 in die Kaap aan. Hulle was oorspronklik van Champagne in Frankryk. Saam met hulle was vier⁹ van hulle kinders volgens een bron en drie¹⁰ volgens 'n ander bron. 'n Plaas van 60 morg aan die weste van die Bergrivier word op 1 Januarie 1689 aan Louis Cordier toegeken. Hy noem die plaas Bethel, wat Huis van God beteken. Tans is dit bekend as Nantes. Louis Cordier was 'n ouderling in die gemeente Drakenstein. Hy behou die plaas tot met sy dood in 1702, waarna dit oorgaan na sy weduwee, Francoise Martinet. Sy behou die plaas tot 1708 toe dit op 10 Mei 1708 verkoop word aan Daniel Hugo¹¹. Marie is aan die Kaap gebore. Volgens mev. Juna Malherbe is Francoise Martinet egter reeds in 1700 oorlede en toe Louis Cordier in 1702 oorlede is, is die minderjarige Cordier kinders in die pleegsorg van Matthieu Fracasse en Louis Fourie, hul swaers, geplaas.¹²

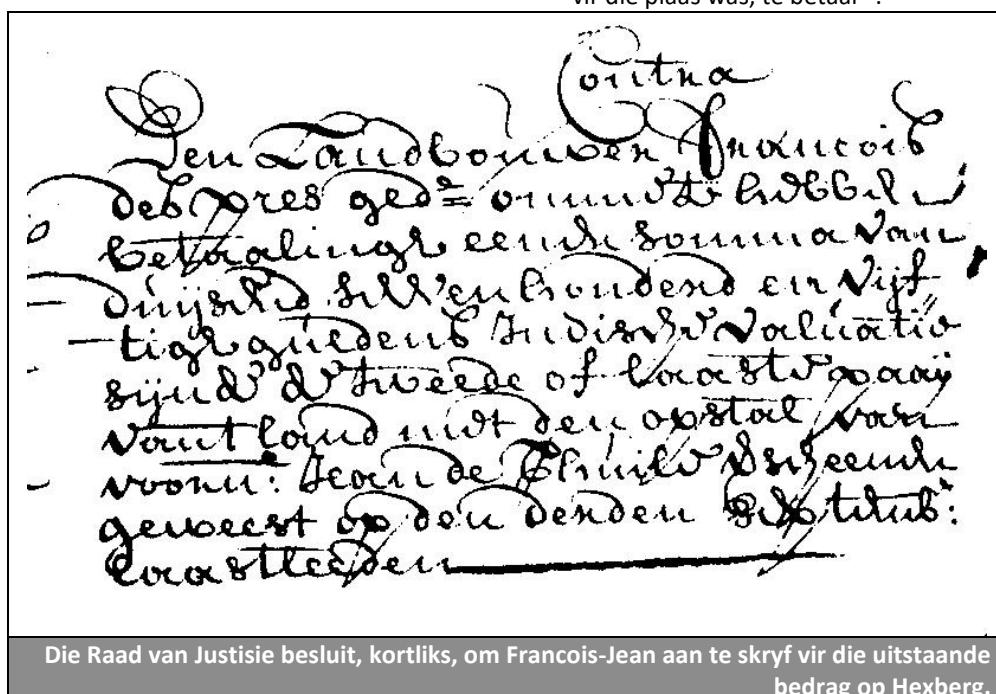
Eiendom

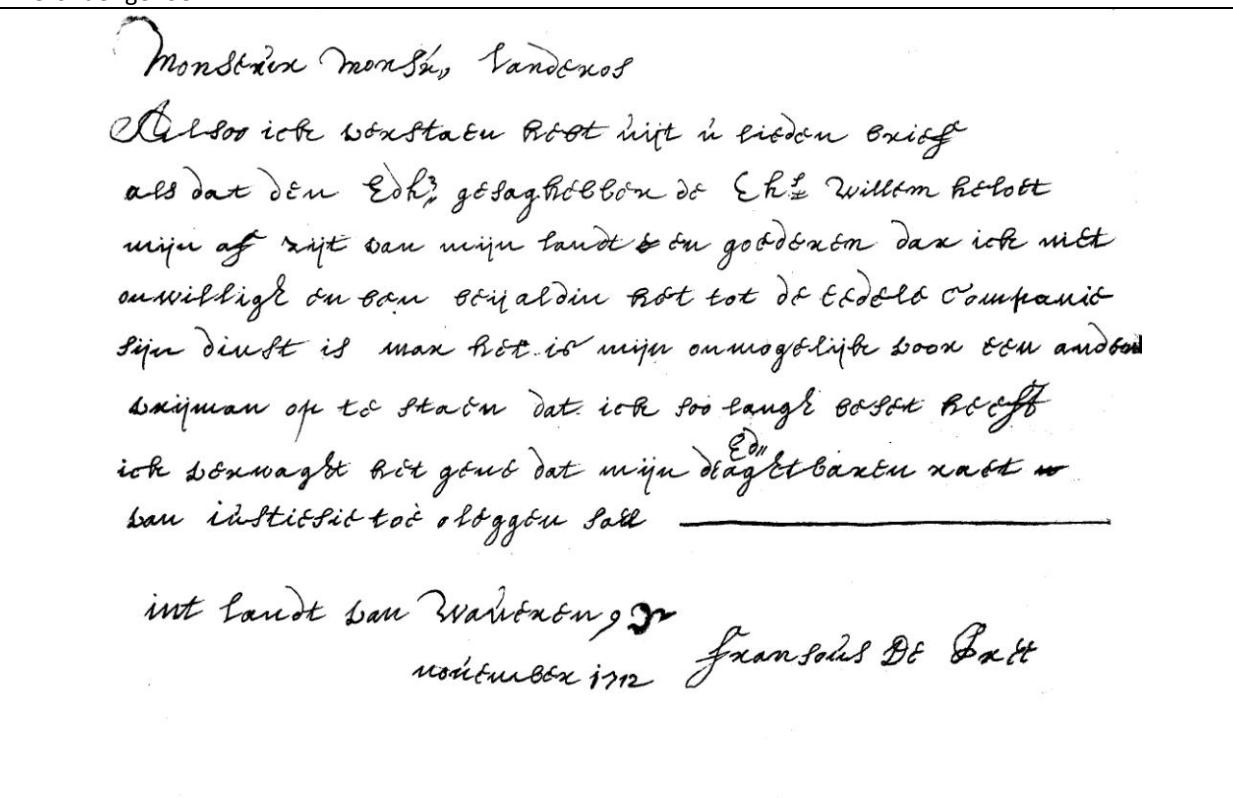
Francois het aanvanklik die plaas **Hexberg** in die distrik Wellington besit. Die plaas De Hexen Bergh, wat geleë is naby die huidige dorp Wellington, is op 28 Februarie 1699 toegeken aan Jean Duthuile. Die plaas was 30 morg en 60 vk. roede groot¹⁴.

In Desember 1707 sterf 'n Khoi-Khoi en slaaf weens mishandeling op sy plaas en Duthuile verdwyn spoorloos. Sy eiendom word gekonfiskeer en op 3 September 1708 per openbare veiling verkoop¹⁵. Die nuwe eienaar is Francois. Die plaas was nie ver nie van plaas Klipvlei wat aan sy broer Philippe behoort het, en tans in Wellington geleë is.

Francois word in 1709 deur die Sekretaris van Justisie aangeskryf om die uitstaande bedrag van 1750 Gulde, wat die tweede paalement vir die plaas was, te betaal¹⁶.

Francois se plaas Hexberg word gevolglik in 1712 aan Gideon Malherbe van die buurplaas Groenfontein verkoop. Francois trek na die Breëriviervallei – blykbaar die Land van Waveren (Tulbagh), soos in die brief hieronder genoem.

Transkripsie:

"Monseigneur Monsr Landeros

Alsoe ick verstaen heft u lieden brief als dat den Ed hr gesaghebber de E hr Willem heloet mijn afzijt van
 mij landt en goederen dar ick niet onwilligh en ben beijaldin het tot de Edele compagnie sijn dienst is mar het is
 mijn onmogelyk voor een ander vrijman op te staen dat ick soo langh beset heeft ick verwaght het gene dat
 mijn de Ed aghtbaren raet van iustiesie toe leggen sael int landt van Waveren

9 November 1712

fransous De Preez¹⁷

Nota: Dit is te betwyfel of Francois self die brief onderteken het, want hy teken die teenpetisie ten gunste van W A van der Stel slegs met 'n "F".

Daar is ook gegewens wat daarop dui dat hy teen 1712 op Langfontein langs die Breërivier in die Land van Waveren gewoon het¹⁸. Die ligging van die plaas kon egter nie bepaal word nie. Die plaas moes egter in die omgewing van Wolseley gewees het, want op 7 November 1712 word sy naam genoem in die "Pad, Wegen en Driften" Rolle vir die gebied "Door de Kloof van 't Roodezand en in 't land van Waveren mitsgaders de paden aan wederseits de berg tot aan het Kleine Bergvlier"¹⁹. In die lys word aangedui dat hy deel van die span onder die opsiener Lodewicus Pretorius is en word sy naam genoem na die naam van sy broer Philippe du Preez (Artois en De Hoop) en voor die naam van sy broer Hercules (Romansrivier).

Uit die opsommings van die opgaafrolle hieronder kan die omvang van Francois se boerdery gesien word.

Kerk

Hulle twee seuns wat oorleef is in Drakenstein (Paarl) gedoop en dit kom voor asof dit hulle gemeente was.

OpgAAFrolgegewens ²⁰			
Item	1705	1709	1712
Mans	1	1	1
Vroue		1	1
Seuns		2	3
Dogters			
Perde	5	3	6
Beeste	25	51	50
Skape		200	150
Wingerdstokke		2000	3000
Lêers wyn		1	1
Koring gesaai (mud)		10	7
Koring gewen (mud)		80	40
Snaphane		1	2
Pistole		1	1
Degens (Swaarde)		1	1

opdrag gekry om die saak te ondersoek "...om alle confusien, gewelden, en oneeniegheden onder de vrije ingesetenen aldaar, en andere voor te komen ..." Daar is ook opdrag gegee dat Bekker nou na Mauritius moet gaan, waarheen hy in 1701 verban is. (Verwys na Hoofstuk 3.)²¹

Daar is reeds in Hoofstuk 4 ten opsigte van Hercules du Preez die jongere, vertel van die stryd teen Goewerneur Willem Adriaan van der Stel, wat uiteindelik gewen is en oor Hercules se rol daarin. Ten einde die petisie van die koloniste teen te werk, het W A van der Stel 'n teenpetisie laat opstel en het bepaalde burgers dit onderteken. Dit was blykbaar nie in alle gevalle sonder dat druk op hulle uitgeoefen was nie. Francois was een van diegene wat die teenpetisie onderteken het en wel met 'n "F". Mn. M.H.C. du Preez noem in *Die Du Preez-familie in Suid-Afrika 1688-1988* dat Francois die teen-petisie van Willem Adriaan van der Stel onderteken het. Daaromtrent merk hy op: "maar die feit dat sy kruisie een van die laastes op die lys is, beteken dalk dat hy aangemoedig moes word om dit te teken."²²

Die gesin

Die twee kinders van Francois en Marie wat in die geslagsregisters voorkom is –

- Hercules, getroud met Marthe du Preez; en
- Francois, getroud met Soetje van der Linde.

Daar was ook 'n verdere kind genaamd Pieter, wat óf die oudste óf die tweede-oudste kind kon wees. Die benamingspatroon is ten opsigte van die oudste kind gevolg en dit is moontlik dat Pieter die tweede kind was. In die opgaafrolle word in 1709 twee seuns aangedui – wat Hercules (gebore omstreeks 1707) en Pieter kan wees. Francois jr. is omstreeks 1711 gebore en die opgaafrolle in 1712 dui drie kinders aan²³. In die boedel van Francois se moeder, Cecilia d'Athis, word die derde seun vermeld, soos volg: "... de twee kinderen van Wijle Francois du Preē voor't legaat van haar overledenen broeder Pieter du Preē om bij haar Particuliere Recht goed gedoen te worden ..." ²⁴ daar word ook in 'n ander staat na die oorlede broer, Pieter, verwys²⁵. Daar kon egter tot dusver nie 'n doopinskrywing vir Pieter opgespoor word nie.

Laaste lewensjare

Daar kon nie 'n testament, boedel en/of inventaris vir Francois of Marie opgespoor word nie. Een moontlikheid is dat hulle voor hul dood baie min of niks besit het nie. In alle geval lyk dit asof hulle net van die aarde verdwyn het. Volgens die boedel van Francois se ma, Cecilia d'Athis, was beide Francois en Marie reeds oorlede toe die inventaris opgestel is op 4 Oktober 1720. "... kinderen van Francois Despres de oude, onmondig Herculus Despres Francois Despres komende dese drie voor een staak ..." ²⁶. Hul seun Pieter was moontlik ook teen daardie tyd oorlede, want sy naam kom nog in die boedel voor en sy erfpossie word verdeel tussen sy broers. Die twee oorlewende seuns was albei nog onmondig.

*Francois-Jean du Preez
en Marie Cordier se kinders*

Hercules du Preez (c1)

(c. 1707 – 1738)

Oriëntasie

Hercules is gebore in 1707 en was 31 jaar oud toe hy in 1738 vermoor is. Hy was 'n boer.

Die 15-jarige Hercules trou in 1723 met die 19-jarige Marthe du Preez. Sy is omstreeks 1703 gebore en is oorlede omstreeks 1729 toe sy 26 jaar oud was. Hulle het 4 kinders gehad.

Hercules het ook, na sy vrou se dood, 'n seun by Dorothea Bekker gehad. Sy is omstreeks 1708 gebore en word 62 jaar oud voordat sy oorlede is in 1770.

Nota:

Die storie van Hercules, Marthe en Dorothea Bekker en die gesin is in die volgende hoofstuk. Die bronverwysings is daar aangebring.

Genealogiese gegewens

c1 DU PREEZ, Hercules: *c. 1707; ≈Drakenstein (Paarl) 2 of 12.10.1707; †1738.

x 1723: DU PREEZ, Marthe: *Wamakersvallei c. 1703; ≈Drakenstein (Paarl) c. 1703; †c. 1729. Dogter van Philippe DU PREEZ en Elizabeth (Isabeau) PREVOT

Geen huwelik: BEKKER, Dorothea: *c. 1708; ≈Kaapstad 15 Jan 1708; †1770. Dogter van Pieter BEKKER en Jeanne (Johanna/Jannetje) DE KLERK.

[Dorothea Bekker:

Voorheen getroud met Gerhardus OOSTHUIZEN en van hom geskei in 1741. Voeg haar later by Dirk MARX.]

Pieter du Preez (c?)

Onbekend

Oriëntasie

Daar is niks oor Pieter bekend nie, behalwe dat hy as die oorlede broer van Hercules en Francois genoem word in die boedeldokumente van sy ouma, Cecilia d'Athis en dat daar in die opgaafrol van 1712 aangedui is dat sy ouers drie seuns het.

Dit is nie duidelik watter plek hy inneem in die volgorde van die kinders nie. Ten einde die nommering te behou wat in Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika* en in SAG 8 toegeken is, word daar nie hier aan hom 'n nommer toegeken nie.

Dit is moontlik dat hy die tweede kind was, indien aanvaar word dat Hercules as oudste kind na sy oupa aan vaderskant vernoem is en dat daar vier jaar verstryk het tussen die dope van Hercules en Francois.

Genealogiese gegewens:

c2 DU PREEZ, Pieter: *Onbekend; ≈Onbekend; †Onbekend.

Francois du Preez (c2)

(c. 1711 – ?)

Oriëntasie

Francois is gebore omstreeks 1711. Hy was 'n boer.

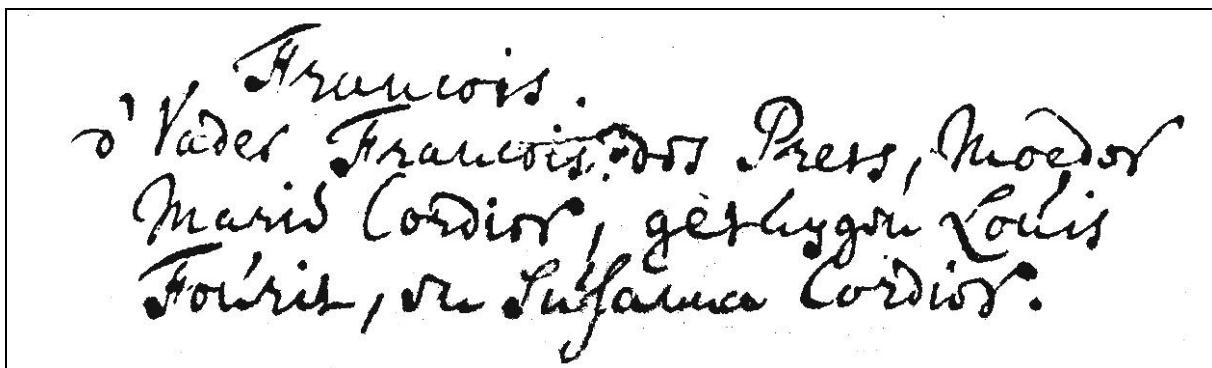
Die 33-jarige Francois trou in 1744 met die 25-jarige Soetje van der Linde. Sy is gebore c. 1719 en is oorlede in 1797 toe sy 78 jaar oud was. Hulle het een seun en vier dogters gehad.

Genealogiese gegewens

c2 DU PREEZ, Francois: *c. 1711²⁷; ≈Drakenstein 7.11.1711²⁸.

x Drakenstein 22.3.1744²⁹: VAN DER LINDE, Soetje: *c. 1719³⁰; ≈Stellenbosch 28.5.1719³¹; †5.3.1797³². Dogter van Gerrit VAN DER LINDE en Geertruy PUTTER.

Lewensloop:

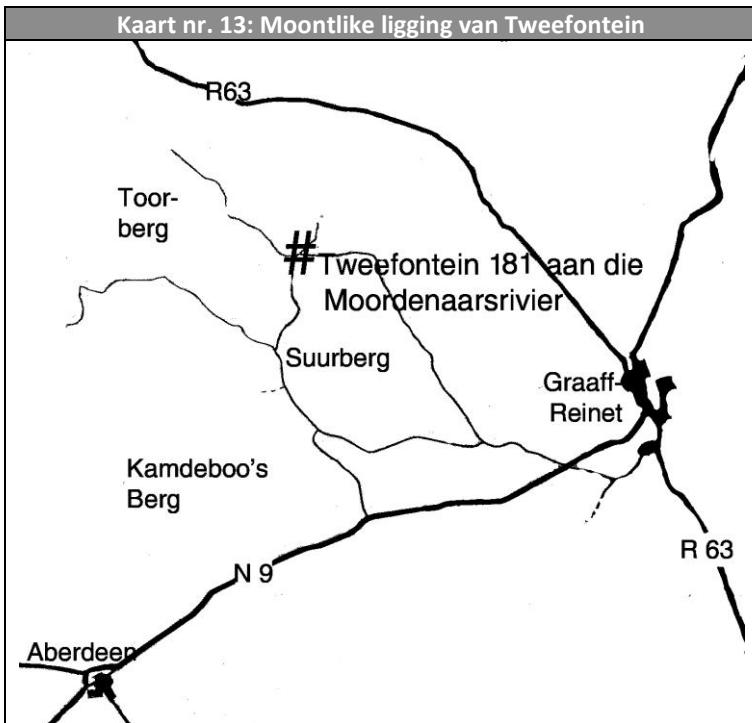
Francois is omstreeks 1711 gebore. Hy is gedoop te Drakenstein (Paarl) op 7 November 1711. Hy is heel waarskynlik na sy pa vernoem. Die doopgetuies was Louis Fourie en sy vrou Susanne Cordier, wat Francois se oom en tante was. Hy bring sy jeugjare moontlik hoofsaaklik in die Land van Waveren (Tulbagh) deur.

Hy trou op 22 Maart 1744 met Soetje van der Linde. Sy is gebore omstreeks 1719. Sy is gedoop te Stellenbosch op 28 Mei 1719. Haar pa, Gerrit van der Linde, kom vanaf Rotterdam in die Kaap aan in 1714 en trou in die Kaap met Geertruy Putter³³. Soetje bring haar jeug deur in die Stellenbosch en Kaap distrikte³⁴.

Teen 1770 woon Francois en Soetje op die plaas **Tweefontein** in die Distrik Graaff-Reinet. Die plaas was geleë aan die voet van die Towerkop net suid van die boloop van die Moordenaarsrivier³⁵.

Tweefontein 181³⁶ is aan die Moordenaarsrivier en naby Toorberg, wat daarop dui dat dit die plaas is waarna hierbo verwys is. Francois se een kleinkind (Francois Johannes b4c2d1e2) is oorlede te Tweefontein in die Camdeboo naby Aberdeen³⁷ wat ook hierdie plaas kan wees.

Daar is ook aangeteken dat weiregte op die plaas genaamd **Welgemoed** agter die Bokkeveld in Augustus 1752 aan Francois toegeken is³⁸. Die toekenning is telkens verleng en die laaste verlenging wat aangeteken was, was in 1771 of 1772 (moeilik leesbaar). Dit is egter moeilik om die besetting van die plaas Tweefontein en hierdie plaas, wat baie ver van mekaar geleë was, met mekaar te rym.

Francois en Soetje het een seun en vier dogters gehad³⁹, nl.

- Francois Johannes, getroud met Rachel Magdalena du Plessis.
- Maria, getroud met Paulus du Plessis.
- Geertruy, getroud met Johannes du Plessis.
- Francina Cecilia wat blykbaar vroeg oorlede is.
- Johanna Elizabeth, eers getroud met Carolus Minnie en daarna met Jan Swanepoel.

¹ Noemnaam onbekend. Gebruik eerste naam. In sommige dokumente is na hom as Frans verwys. In ander dokumente, soos die opgaafrolle, word na hom verwys as Francois.

² Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Waterkloofrif, Pretoria. ISBN 0 62030 469 3. Bl. 16.

³ Afgelei van doopdatum

⁴ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 16.

⁵ Afgelei van sy moeder Cecilia d'Athis se Inventaris KAB MOOC 8/4 Verw. 64.

⁶ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 103. Hierdie datum is verdag, want die broer Jacobus wat as net jonger as sy in SAG 1 aangetoon word, is gedoopt op 23.10.1689. Ook so in Genootskap vir die Kerkversameling. Kerkaad van die NG Moedergemeente Stellenbosch. 2004. *Palmkronieke. Annale van die Moedergemeente Stellenbosch*. Nr. 1. Versprei op CD.

⁷ Afgelei van Cecilia d'Athis se Inventaris KAB MOOC 8/4 Verw. 64.

⁸ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 16. Erkenning word aldaar gegee aan Stadsargief van Kortrijk.

⁹ SAG 1. Bl. 661.

¹⁰ Le Roux, J. G. en Lombard, R. T. J. (Redakteur). 1988. *Hugenotebloed in ons Are*. Pretoria: RGN. Genealogiereeks nr. 27. ISBN 0 79690 566 5. Bl. 12.

¹¹ Le Roux, J. G. en Le Roux, W. G. *Ons Drakensteinse Erfgrond: Noorder-Paarl*. Drakenstein Heemkring: Paarl. Drakensteinse Heemkring, Paarl. (Versprei deur die Genealogiese Instituut van Suid-Afrika.) Ble. 3 en 4.

¹² Malherbe, J. E. *Hercule Des Prez en sy Gesin*. 2001. Stamvader Reeks nr. 6. Hugenote Gedenkmuseum, Franschhoek. ISBN 1 91989 210 9. Bl. 34.

¹³ Madmappers DVD 1. Kaart 3319 CA. GEO(WGS84) -(19.01911617, -33.62920970) 33°37'45.15"S, 19°01'08.82"E. Mapset: South Africa – AfricaTopo GPS topographic map series. DVDs 1 en 2. Versprei deur Madmappers.

¹⁴ Le Roux, J. G. en Le Roux, W. G. *Ons Drakensteinse Erfgrond: Bovlei*. Bl. 4.

¹⁵ Franken, J. L. M. 1978. *Die Hugenote aan die Kaap*. Gepubliseer in die Argiefjaarboek van die Suid-Afrikaanse Geskiedenis. Een-en-veertigste Jaargang. Pretoria: Staatsdrukker. Ble. 128-134.

¹⁶ KAB CJ 5, 5 Desember 1709, bl. 42.

¹⁷ Franken, J. L. M. 1978. *Die Hugenote aan die Kaap*. Bl. 172 en KAB CJ 2966 Verw. 43.

¹⁸ Le Roux, J. G. en Lombard, R. T. J. (Redakteur). 1988. *Hugenotebloed in ons Are*. Bl. 21.

¹⁹ KAB 1STB 19/130.

²⁰ KAB A 2250.

²¹ KAB CJ 1427 Verw. 35.

²² Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 18.

²³ Jacobs, D. M. *Francois-Jean du Preez – die vierde oudste kind van die Du Preez-stamvader*. Ongepubliseerde Navorsingsstuk in besit van die skrywer, R. J. du Preez. Bl. 1.

²⁴ KAB MOOC 13/1/2 Verw. 7.

²⁵ KAB MOOC 13/1/2 Verw. 6.

²⁶ KAB MOOC 8/4 Verw. 64.

²⁷ Afgelei van doopdatum.

²⁸ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 264 dui aan 8.11.1711. Drakenstein Heemkring. *Drakenstein 1. Huwelike 1717 – 1749. Dope 1694 – 1732*. Versprei op CD. dui aan 7.11.1711. Verwys ook na TAB FK 2186.

²⁹ SAG 5. Bl. 120.

³⁰ Afgelei van doopdatum.

³¹ Genootskap vir die Kerkversameling. Kerkraad van die NG Moedergemeente Stellenbosch. 2004. *Palmkronieke. Annale van die Moedergemeente Stellenbosch*. Nr. 1.

³² KAB MOIB 6/1 Vol. 3, Bl. 10.

³³ SAG 5. Bl. 120.

³⁴ KAB A2250. Opgaafrolle vir 1719, 1735 en 1741 ten opsigte van haar vader.

³⁵ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 17.

³⁶ Madmappers DVD 1. Kaart 3224AA en AB. GEO(WGS84) -(24.23623878, -32.14925031) 32°08'57.30"S 24°14'10.46"E. *Mapset: South Africa – AfricaTopo GPS topographic map series*. DVDs 1 en 2. Versprei deur Madmappers.

³⁷ Du Preez, M. H. C. 2003. *Die Familie du Preez van Suid-Afrika*. Bl. 265.

³⁸ KAB RLR 13 Verw. [39].

³⁹ SAG 8. Bl. 330 – 334.